

הרב מאיר ברקוביץ

סמיכת קטן

א.

שיטת התוס' (חגיגה ב. ד"ה איזהו קטן) היא, שחינוך למצוות ראייה כולל חינוך להבאת קרבן עולת ראייה.¹ על כך העירו תוס':

וכי תימא, מ"מ כי מייתי להם נדבה היכי סמיך עלה, דקטן אינו סומך, כדאיתא במנחות בפרק שתי מדות. וי"ל: אע"ג דלא סמיך עליה מ"מ דמיא לחינוך בנו וכו'.

ויש להעיר מתוס' אחר:

וא"ת, והיאך מאכיל פסח שלא למנויו? נהי דקטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו, לספות לו בידים אסור וכו'! ואור"י, דהתם ילפינן מלא תאכילום ולא אסור אלא דומיא דשרצים ונבילות, אבל כה"ג דאיכא חנוך מצוה שרי (פסחים פח. ד"ה שה).

מדברי התוספות הללו הסיק המנחת חינוך (מצווה קטו), שכפי שמותר לקטן לאכול את קרבן הפסח אף על גב שאינו ממנויו, ומטעם חינוך, כך יהיה מותר לקטן לסמוך על קרבן מטעם חינוך, זאת אף על פי שסמיכה (אם אין בה מצווה) כרוכה באיסור של עבודה בקודשים (כמבואר בחגיגה טז:). ולפי זה יצא מדברי התוספות בשני המקומות סתרי אהדדי.

ב.

נראה שלשיטת המנ"ח ליכא סתירה כלל, וכפי שנבאר; דהנה איתא במשנה במנחות (צג.) דהקטן אינו סומך. ועיין בתוספות חדשים על המשניות וברש"ש שם, שהעירו דכיצד ייתכן שיהא לקטן קרבן שהיינו אומרים שיסמוך עליו, והרי אין אדם סומך על קרבן חברו, ומנ"ל לקטן קרבן משלו – הרי אף אם יש לו ממון משלו, מכל מקום אינו יכול להקדיש. ובתוספות חדשים כתב דלא משכחת קרבן חש"ו ששייך לסמוך עליו

1 זאת בניגוד לשיטת רש"י כפי שצויין בתוס' שם (ד"ה בית שמאי). ייתכן ומחלוקתם היא בגדרי מצוות חינוך (האם היא מתקיימת גם בלי כל פרט הדינים) או ביחס בין מצוות העשה דראיית פנים ללאו דולא יראו פני ריקם, ואכמ"ל.

אלא ביורש. ואילו הרש"ש כתב דמשכחת לה בקרבן מצורע קטן שהביא עליו אביו (עפ"י נדרים לה:).

מזה מובן ששיטת הרש"ש היא שבמקום שאדם מביא קרבן עבור אחר (לכל הפחות במחוסרי כפרה ואב לבנו), המתכפר נחשב לבעלים לעניין סמיכה.² ומכך שהתנ"ח לא מצא מקרה שבו יש קרבן של קטן אלא ביורש, נראה דס"ל שהמתכפר אינו נחשב לבעלים לעניין סמיכה.³ ועיין במנ"ח שם שהביא את דברי התנ"ח הנ"ל, ומשמע מזה שגם לשיטתו אין המתכפר מוגדר כבעלים לעניין סמיכה.

לפי זה אין כל סתירה בין שני דיבורי התוס': מהתוס' בפסחים הסיק המנ"ח שיש חינוך לסמיכה, ואף על פי כן בהיכי תימצי של התוס' בחגיגה אין לקטן לסמוך, הואיל ומדובר במקרה שאביו מחנכו למצוות ראייה ואף מפריש עבורו קרבן, ובמקרה זה על האב מוטלת החובה לסמוך.

אלא שיש להעיר, כי בספר משמר הלוי (חגיגה סי' ג) כתב שמתוס' בחגיגה מוכח שהמתכפר סומך, כי אם המקדיש סומך מאי קשיא להו לתוס', הרי חינוך הקטן יהיה דומיא דגדול, דגדול בכה"ג, שהקדישו עבורו קרבן אינו סומך אלא המקדיש סומך. ולפי דבריו לא ניתן ליישב את שיטת התוס' בחגיגה כפי שהצענו אליבא דהמנ"ח, דאדרבא מהתוס' שם מוכח שלא כדבריהם. ואולי לפי המנ"ח פשיטא לתוס' שהאב יסמוך, ובקושיית התוס' יבאר שהקשו שמצוות חינוך לא מתקיימת במילואה הואיל ובדרך כלל מי שמביא עולת ראייה אף סומך על קרבנו, אך פירוש זה נראה דחוק בדבריהם.

ג.

והנה, לפי הרש"ש שחובת הסמיכה מוטלת על המתכפר, תתעורר הערת המנ"ח הנ"ל, שקשה מדוע לדעת התוספות בחגיגה אין הקטן סומך מטעם חינוך כפי שמותר לאכול קרבן פסח אף על פי שאינו מהמנויים עליו.

2 כך כתב הרש"ש גם על דברי התוס' (קידושין נה: ד"ה ודלמא אשם): "דז"פ דהמפריש קרבן שיתכפר בו חברו, כמו דהמתכפר עושה תמורה כן הוא סומך, דילפינן סוף הקדש מתחילת הקדש כדאיתא בריש תמורה וכו' ", ועי"ש במהרש"א.

3 בעניינים אלו עיין עוד בספר משמר הלוי עמ"ס זבחים סי' י"ז ובקונטרס 'בעלות בקרבנות' לרבי אלימלך פישל.

ויש ליישב, שבניגוד להבנת המנ"ח, שלדעת התוספות בפסחים קטן יכול לסמוך מדין חינוך, סבור הרש"ש שאף לפי התוספות בפסחים אסור לקטן לסמוך, וזאת על פי עיון בגדרי הסמיכה בקרבנות, וכפי שיתבאר.

הנה בספר צפנת פענח על הרמב"ם (מהדורא תניינא עמ' ז) כתב שבמצוות הסמיכה יש שני דינים: א. קיום מצוות סמיכה; ב. הכשר הקרבן (לכתחילה כמובן, שהרי סמיכה אינה מעכבת כמבואר במנחות צג.).

בעניין זה דן בעל עמק ברכה (עמ' קג) וחידש שיש צורך למעט נשים מסמיכה אף אם היא מצוות עשה שהזמן גרמא, שהרי גם אם הן פטורות מצד המצווה מכל מקום הואיל וסמיכה היא דין בהכשר הקרבן, היינו אומרים שהן חייבות לסמוך. אמנם התוס' (מנחות שם) הניחו בצ"ע שאלה זו (למה לי קרא למעט נשים), וייתכן שהם סבורים שסמיכה היא מצווה על הגברא בלבד ולא דין בקרבן. על פי חידושו ביאר העמק ברכה את דברי הריטב"א (קידושין לו. ד"ה הסמיכות):

דכי אמרינן מצות עשה שהז"ג נשים פטורות, במצוה שבחובה לגמרי, דכי מטי זמן חיובא לא סגי דלא מקיימי, אבל הא דאינו בחובה לגמרי, אלא שבא להכשיר קרבנו אם ירצה שיעלה לו לרצון, הו"א דא' אנשים וא' נשים חיובן שוין.

ורצה לפרש שכוונת הריטב"א היא שסמיכה אינה מצווה חיובית אלא באה להכשיר הקרבן.⁴

לעומת הבנת בעל העמק ברכה בדברי הריטב"א, יש לציין לדברי תוס' הרא"ש שם (ד"ה בני אהרן):⁵

ומיהו קשה מסמיכה שאינה עבודה אלא חובה התלויה בבעלים ולמה לי קרא לפטור נשים? תיפוק לי דהוי מצות עשה שהזמן גרמא...

4 ועי' בהערת המהדיר לחידושי הריטב"א בהוצאת מוסד הרב קוק (הערה 20), שם הביא את קושיית הר"ש טויבש שלפי דברי הריטב"א שמצוות שאינן חיוביות אינן בגדר מצוות עשה שהזמן גרמן, א"כ ליחייבו נשים בציצית, ולפי הבנת העמק ברכה הדברים מתיישבים. ועיין שם במה שכתב המהדיר. עוד בעניין גדר סמיכה כמכשיר לקרבן ראה בחזון יחזקאל (על תוספתא מנחות פ"י ה"ד). התוספתא שם אומרת שבקרבן שותפים כל השותפים סומכים אך רק אחד מנין. החזון יחזקאל הבין שסיבת הדבר היא משום שתנופה היא דין בקרבן (ולכן די באחד שיניף), לעומת סמיכה שהיא חובת בעלים (ולכן על כל אחד מן השותפים לסמוך).

5 ראה מאמרו של הרב אהרן ליכטנשטיין 'סמיכה בקודשים', מעלין בקודש ה', עמ' 109 ואילך, שציין לדברי תוס' הרא"ש.

מלשון תוספות הרא"ש משמע שלא כהבנת הריטב"א על פי העמק ברכה, אלא שהסמיכה נחשבת למצווה בלבד.⁶

בעניין זה יש להעיר עוד מדברי התוספות, דהנה בגמ' (מנחות צג:) ילפינן מפסוק "וסמך ידו", דאין שליחות לעניין סמיכה. והקשו התוס' (ערכין ב. ד"ה קרבנו), מדוע לא ילפינן מהכא דבכל התורה כולה אין שליחות. וקושיית התוס' טעונה הסבר, דאם נאמר שסמיכה היא מצווה שבגופו, פשוט שלא שייך בה שליחות ולא שייך ללמוד ממנה לשאר התורה. ולמעשה צ"ע למה לי קרא למעט שליחות כלל בסמיכה אי הוי חובת הגוף. ועל כל פנים, מוכח מהתוס' שסמיכה אינה חובת גברא (או לכל הפחות אינה חובת גברא בלבד) אלא (ואולי גם) דין בקרבן עצמו, בניגוד למשתמע מדברי תוס' הרא"ש.

ועיין עוד בתוס' מנחות סא: (ד"ה מצינו) שביארו דאיצטריך קרא ללמד שאין סומכים על קרבן עכו"ם ולא די בדרשת "קרבנו – ולא קרבן חבירו", דהואיל ועכו"ם אינו סומך (כדיליף מקרא) היינו אומרים שיסמוך אחר בשבילו. גם מדבריהם מוכח כנ"ל שסמיכה אינה דין בבעלים (בלבד) אלא היא מצורכי הקרבן (ודוחק לומר דהיא גופא קמ"ל שסמיכה אינה דין בקרבן).⁷

על כל פנים נראה שלפנינו מחלוקת ראשונים בגדר הסמיכה, האם היא חובת בעלים או מדיני הקרבן. ולדברי הצפנת פענח שני הדינים קיימים.

עתה נשוב לנדון דידן – סמיכה בקטן. דהנה הגמ' במנחות שם נימקה את דין המשנה שחש"ו אינם סומכים "דלאו בני דעה נינהו". והעיר הצפנת פענח (שם) מדוע לא נימקה הגמרא בפשטות שחש"ו פטורים מן המצוות, וביאר:

6 אמנם יש להעיר מתשובת הרא"ש שם וז"ל: "וי"ל דמשו"ה אצטריך קרא למימר דאין נשים סומכות, דלא תימא מה שחיטה כשרה בנשים וכו', וגם חיוב שחיטה יש בקרבן נשים אף סמיכה הוי בנשים". הטעם השני טעון ביאור: פתח ב'קרבן נשים' לעניין שחיטה מדיני הקרבן וסיים בסמיכה 'אף בנשים' ולכאורה היה צריך לכתוב 'אף סמיכה הוי בקרבן נשים'. אם נפרש שלפי דבריו הפסוק מלמד אותנו שקרבן נשים אינו טעון סמיכה (על אף שהוא טעון שחיטה), יש מקום לראות במרכיב השני בתירוצו חזרה מסוימת מההנחה בשאלה, דהיינו שמאחר שסמיכה היא דין בקרבן, היינו אומרים שגם קרבן נשים יצריך סמיכה, קמ"ל שלא.

7 בחזון יחזקאל הנ"ל כתב: "אבל לאחר שילפינן ממיעוטא דקרא ידו ולא יד שלוחו גילה לנו הכתוב בהאי מיעוטא, שסמיכה היא מצווה של חובת הגוף על הבעלים ולא שייך בה שליחות". ויש להעיר מדברי התוס' ריש ערכין (הנזכרים בפנים) שמדבריהם מוכח איפכא.

דר"ל מחמת תיקון הקרבן, ונפ"מ כגון מחוסרי כפרה דגם שוטה וחרש מקריבים בעבורם קרבנות (כמבואר נדרים לה). וכן בקטן י"ל כגון מופלא הסמוך לאיש לדידן דקי"ל דהוי מן התורה ומקדיש ומביא קרבן, מ"מ אינו צריך לסמוך ונפ"מ אם אח"כ הגדיל די"ל דהקרבן שלו אימעט מסמיכה.

ומעתה יש לומר שאף לשיטת התוס' בפסחים אין מקום לחינוך קטן לסמיכה, הואיל ועל קרבן קטן אין חיוב סמיכה. וממילא אין סתירה בין מש"כ התוס' בפסחים שקטן אוכל פסח מדין חינוך, למש"כ בחגיגה שקטן אינו סומך אפילו מדין חינוך (לפי מה שבארנו לעיל בדעת הרש"ש).

ד.

איברא דבלשון התוס' בחגיגה לא נראה לפרש כך, שכן התוס' תרצו "אע"ג דלא סמיך עליה מ"מ דמיא לחינוך בנו", ומשמע מדבריהם שבקרבן שלפנינו יש חיוב סמיכה ולמרות שהוא לא מתקיים יש בכך חינוך להבאת קרבן. ולפי הנ"ל אין כאן כל חסרון כי בקרבן של קטן אין חיוב סמיכה כלל.

ונראה ליישב באופן אחר בהקדם קושיית רע"א (דרוש וחידוש, חגיגה, מערכה ח). רע"א הקשה כיצד, לדעת התוס' בפסחים, מותר לעבור על איסור תורה של "לא תאכילום" כדי לקיים מצווה דרבנן של חינוך.

באחרונים נאמרו פירושים שונים בדברי התוס', ויש לבחון את הערת המנ"ח לגבי סמיכה בקטן לפי כל אחת מהגישות הנ"ל. נביא בקצרה את השיטות השונות ולאחר מכן נבחן את חידוש המנ"ח לגבי סמיכה לאור כל שיטה:

1. קטן אינו שייך באיסור אכילת קרבן פסח שלא למנויו

התוס' (נדרים לו. ד"ה יביא) כתבו שקטנים אינם צריכים להימנות על קרבן פסח, שכן איסור שלא למנויו נאמר רק במי ששייך במצוות תכוסו, ולכן קטנים שאינם יכולים להימנות על קרבן פסח אינם שייכים מהתורה באיסור שלא למנויו. והקשה השלמי נדרים (נדרים לז. ד"ה קטן), שדבריהם סותרים לדברי התוס' בפסחים, שהקשו היאך מאכילין את הפסח לקטן שאינו מן המנויים עליו, והעלה שאף על פי שמדאורייתא אין איסור שלא למנויו שייך בקטן, מכל מקום מדרבנן יש איסור,⁸ וקושיית התוס'

⁸ ובספר קהלת יעקב (לרבי יעקב מקארלין, פסחים פט) דייק כן מלשון חז"ל "שה לבית אבות לאו דאורייתא", דמשמע שמכל מקום מדרבנן יש דין מינוי.

בפסחים הייתה מכוח איסור דרבנן של שלא למנוייו. ועל פי זה ביאר השלמי נדרים בכוונת התוס' שם, שמצוות חינוך צריכה לדחות רק איסור דרבנן,⁹ ולכן מיושבת קושיית רעק"א.

2. איסור האכלת איסור לקטן אינו כולל את כל האיסורים

הגרח"ע (אחיעזר ח"ג סי' פא אות כו) ביאר את שיטת התוספות על פי הסברה של תרומת הדשן, שאיסור האכלת נבלות לקטן אינו איסור עצמאי (שיש להימנע מלהאכיל איסור לקטנים כי הדבר בעצמותו אסור) אלא יסודו בגדרי חינוך שלא יבוא לעשות כן לכשיגדיל. לפי זה ביאר האחיעזר שאין לאסור לקטן לאכול פסח, שהרי כשיגדל לא יהיה בכך איסור, אלא אדרבא – מצווה. אלא שצ"ע להבין כיצד סבר האחיעזר שהסבר זה מתיישב בלשון התוספות.¹⁰ אמנם האחיעזר העיר שלדעתו ניתן להגדיר 'לא תאכילום' כנזכר בתרומת הדשן ('דלמא אתי למיסרך') רק אם זהו דין דרבנן, אך אם זהו דין תורה לא שייך לחדש טעמא דקרא, ואם התוספות סבורים שזהו דין דרבנן ממילא דבריהם אתי שפיר כפי שכבר התבאר לעיל.

צמצום אחר של האיסור להאכיל נבלות לקטן מצאנו בשו"ת זכרון יוסף (סי' ו). בדבריו שם הוא עוסק בשאלה שנידונה כבר בספרים רבים, כיצד מאכילים קטנים ביום הכיפורים, והרי יש איסור 'לא תאכילום'. ושם תירץ כי איסור האכלת איסור לקטנים שייך רק באיסורי חפצא ולא באיסורי גברא כמו אכילה ביוה"כ. ולפי זה ביאר גם שאין איסור להאכיל קרבן פסח לקטן שאינו ממנוייו, כי האיסור אינו אלא על הגברא לאכול ללא מינוי.¹¹

9 אמנם עיין שפת אמת ריש חגיגה שהקשה לראשונים שסוברים שחינוך למצוות ראייה אינו כולל הבאת קרבן, והרי מאכילים את הקטן איסור דראיית פנים ריקם. וכתב לתרץ לפי התוס' בפסחים, שמצוות חינוך דוחה איסור זה. ומוכח שלפי השפת אמת, התוס' מתירים להאכיל אף איסורי תורה.

10 ועי' שו"ת עונג יו"ט (סי' צו בד"ה וזבה מיושב) שגם הסביר כעין דברי האחיעזר, אך לא כתב כן בדעת התוספות.

11 יש להעיר משיטת הרשב"א יבמות קיד לעניין לא תאכילום באיסור דרבנן, ויש לחקור האם שייך באיסורי דרבנן איסור חפצא, ואכמ"ל. בהקשר זה יש להעיר גם לדברי המג"א (סי' שמג ס"ק ג) שהביא מרבנו ירוחם שלצורך מצווה ספינן ליה לקטן איסור בידיים, כגון שמחנכין אותו לתקוע בשבת. והוסיף המג"א: "וכ"כ התו' בפסחי' דף פח דמותר להאכיל פסח לקטן אף על פי שלא נמנה עליו כיון שהוא חינוך מצוה", וצ"ל שהמג"א למד בתוס' שאכילת פסח

באופן אחר כתב בעל חמדת ישראל (קונטרס דרך החיים סי' ז ד"ה איברא) שהאיסור הוא להאכיל לקטן איסורים שהם דומיא דשרצים שמהם נלמד האיסור, דהיינו איסורים שאין בהם שום מצווה, ולכן לא שייך איסור זה במקום שמקיים מצוות חינוך לאכילת קרבן פסח.¹²

צמצום נוסף לאיסור זה חידש האמרי בינה (שבת סי' ח). לשיטתו, מכיוון שהאיסור נלמד מהלאוין דדם ושרצים, איסור לא תאכילום מדאורייתא אינו אלא במצוות לא תעשה ולא בביטול עשה, שאז האיסור שייך רק מדרבנן.¹³ על פי זה הסביר את דברי התוס' בפסחים, שבאכילת פסח שלא למנוייו אין לאו אלא רק עשה

(לקטן) שלא למנוייו אינה אלא איסור דרבנן, דאל"ה היה צריך לחלק בין דברי רבנו ירוחם שהתיר האכילת איסור דרבנן במקום מצווה לבין התוס' שהתירו אף איסור דאורייתא.

12 נראה שכך סובר החת"ס, שכן בשו"ת (או"ח סי' פג) נשאל האם מותר להכניס ילד שוטה למוסד של נכרים שילמדו אותו וייתכן ויחכם להיות כבן דעת, אלא שמאכילים שם נבלות וטרפות. ודן אם בכה"ג מקרי ספייה בידים ואם בכלל יש בכה"ג איסור לא תאכילום. בתוך הדברים כתב: "ואע"ג דאנן עבדינן איסורא זוטא במה שמאכילין איסור בידים, והתורה אמרה לא תאכילום, י"ל היינו כשאינן לצורך מצוה אבל לצורך מצוה שרי. וכ"כ תוס' פסחים פח. והר"ן בנדרים לו. ד"ה שה לבית וכו', משמע דאכילת פסחו דאורייתא אלא מן התורה א"צ להמנות עליו, וא"כ אין דברי תוס' מוכרחים. מ"מ נלע"ד דע"כ לא פליג הר"ן אלא משום מצוות חינוך דהוי רק מצוה דדברי קבלה חנוך לנער על פי דרכו, אבל מצוה גמורה מודה הר"ן מסברת התוס' דלא דמי לשרצים ודם דל"ש בהו מצוה".

ויש לעיין בחידוש החת"ס, דהנה בדברי תוס' המצווה היא בעצם אכילת קרבן פסח ואילו בנידון החת"ס אכילת האיסורים אינה אלא לאפשר הגעה לקיום מצוות, וצ"ע אם יש לדמות בין המקרים. והערה בכגון זה מצאתי בדברי הרב צ"פ פרנק (שו"ת הר צבי יו"ד סי' רלד) בנוגע לעניין אחר, ע"ש בדבריו.

עכ"פ נראה מדברי החת"ס שהבין את שיטת התוס' כפי שהבינה חמדת ישראל. כך גם עולה מדברי החת"ס בתשובה נוספת (ח"ו סי' יג). שם רצה לפרש את דברי הט"ז שמתיר טלטול על ידי קטן במקום שאין ערוב, על פי תוס' בפסחים, ושהיתר הוא לצורך מצווה של הקטן שבא להתפלל (ע"ש שהחת"ס אוסר דבר זה), ע"ש.

13 והטעם לכך שהוכרח לומר שאיסור מדרבנן עכ"פ איכא, הוא משום שבסוגיית הגמ' ביבמות קיד בעניין ספיית איסור לקטן הביאה הגמ' את איסור אכילת תרומה טמאה, דאינו אלא איסור עשה, וכפי שהוכיח כבר משם בעל תרומת הדשן (סי' קכה).

ד"איש לפי אכלו תכוסו"¹⁴, ולכן האיסור להאכיל לקטן שלא נמנה על הפסח אינו אלא מדרבנן, וממילא יידחה מפני מצוות חינוך.

3. חינוך לאכילת קרבן פסח הוא מצווה מן התורה

הנחת השאלה הייתה שמצוות חינוך אינה אלא מדרבנן, ועל פי זה קשה כיצד מצוות חינוך מדרבנן תדחה איסור דאורייתא להאכיל איסור לקטן בידיים. אמנם, שיטת הדגל ראובן (ח"ב סי' כד) היא שבקרבן פסח יש מצוות חינוך מהתורה, ודווקא במקרה זה אמרו התוספות שהמצווה דוחה איסור דאורייתא של האכלת איסור לקטן.

ה.

לאור הפירושים השונים שהבאנו בטעם שיטת התוס' שמצוות חינוך דוחה את איסור האכלת קרבן פסח שלא למנויו, יש לבחון האם מכאן ניתן ללמוד, כפי שהסיק המנ"ח, שלדעת התוספות בפסחים יהיה מותר לקטן לסמוך על קרבן.

לפי הדרך הראשונה, שהאיסור להאכיל קרבן פסח לקטן אינו מדאורייתא, וכן לפי הדרך האחרונה, שמצוות חינוך בקרבן פסח היא מדאורייתא, אין מקום להשוות את מקרה זה לסמיכה על קרבן ששם האיסור שיעבור עליו הקטן הוא מדאורייתא ואילו מצוות חינוך היא מדרבנן.

לפי הדרך השנייה שמחלקת בין איסורים שאסור לספות לקטן מדאורייתא ואיסורים שמותר לספות לקטן מדאורייתא, יש להבחין בין התירוצים השונים: לפי סברת האחיעזר שאיסור ספיית איסור שייך רק במקרה שגם כשיגדל יהיה מעשה זה אסור לקטן, כאן הרי כשיגדל תהיה מצווה לקטן לסמוך. וכן לפי הסברא שבמקום שיש מצווה במעשה לא שייך האיסור, הרי יש מצווה בחינוך לסמיכה. ואם כן, לפי הסברים אלו לכאורה היה צריך להתיר לחנך למצוות סמיכה, וכפי שהסיק המנ"ח.

¹⁴ יש להעיר שדעת הר"ש משאנץ (בבאורו לתו"כ) היא, ששלא למנויו אינו איסור כלל, אלא שהאוכל שלא למנויו לא קיים המצווה (עי"ש שתירץ כמה סוגיות שמהן נראה שיש איסור בדבר). ואילו דעת הראב"ד בהשגות (הל' קרבן פסח פ"ט ה"ז) היא שהאוכל שלא למנויו עובר בלא תעשה ד'תושב ושכיר לא יאכל בו', עי"ש. נמצאנו למדים ששלוש שיטות בעניין שלא למנויו, ומתוס' דידן שהקשו הכיצד מאכילין לקטן שלא למנויו מוכח דלא ס"ל כר"ש, ועיין כלי חמדה פ' ראה עמ' צ, ובסהמ"צ לרס"ג עם ביאור הגר"פ ח"ב דף קצד טור ד.

לעומת זאת, לפי הסבר האמרי בינה, שהטעם לכך שהתירו התוס' לחנך קטן לאכילת קרבן פסח הוא משום שאכילת קרבן פסח שלא למנויו היא רק איסור עשה, הרי איסור סמיכה על בהמת קודשים הוא איסור לאו ד"לא תעבד בבכור צאנך" ולפי זה יש להשיג על השוואת המנ"ח. ואילו לפי ההסבר שהטעם שהתירו התוס' הוא משום שבאכילת קרבן פסח שלא למנויו אין איסור חפצא אלא רק איסור גברא, לכאורה בפשטות נראה שגם חינוך לסמיכה יש מקום להתיר, שהרי גם זה אינו איסור חפצא אלא רק איסור גברא, וכדעת המנ"ח.